

Deklaracja Lizbońska

Europejskie uniwersytety po 2010 r.: Różnorodność przy wspólnym celu

I. Wstęp

- 1. Silne uniwersytety dla Europy:** Europejskie uniwersytety, od chwili ich powstania ponad 800 lat temu, przodują w badaniach, propagują obywatelskie i tolerancyjne społeczeństwo oraz przygotowują młodych ludzi do pełnienia właściwej roli w społeczeństwie i gospodarce. Dziś Europa oczekuje, że uniwersytety będą pełniły jeszcze szerszą funkcję, umożliwiając społeczeństwu obywatelskiemu sprostanie wyzwaniom XXI wieku. Zmiany klimatyczne, problemy energetyki, rosnąca przeciętna długość życia, szybkie tempo rozwoju technicznego, coraz większe wzajemne zależności w skali globalnej oraz rosnące nierówności ekonomiczne w ramach Europy, jak również pomiędzy Europą a innymi kontynentami – wszystkie te problemy wymagają prowadzenia badań, a także innowacyjności technicznej i społecznej, która pozwoli rozwiązywać pojawiające się problemy oraz zapewni sukces gospodarczy, połączony ze stabilnością społeczną mimo różnic występujących w społeczeństwach. Europejskie uniwersytety, zachowując swoją różnorodność, są gotowe wspólnie sprostać tym wyzwaniom.
- 2. Uniwersytety i Społeczeństwo Wiedzy:** Głównym zadaniem jest wyposażenie społeczności Europy – zarówno młodszej, jak i starszej – w instrumenty potrzebne do tego, aby mogły odgrywać właściwą rolę w Społeczeństwie Wiedzy, w którym rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy zależy przede wszystkim od tworzenia i upowszechnienia wiedzy i umiejętności. Nowoczesne społeczeństwa, w znacznie większym stopniu, niż rolnicze czy przemysłowe społeczeństwa poprzednich epok, uzależnione są od wykorzystania wiedzy, wysoko rozwiniętych umiejętności, zmysłu przedsiębiorczości oraz zdolności wykorzystania technologii komunikacyjnych i informatycznych. Właśnie w kształtowaniu tych umiejętności europejskie uniwersytety mają duże osiągnięcia, co stało się możliwe dzięki kształceniu w ramach szerszych dyscyplin, a także bardziej specjalistycznemu. Wszystko to ma oparcie w badaniach podstawowych, których prowadzenie jest szczególnym zadaniem stojącym przed systemem edukacji uniwersyteckiej. Dlatego uniwersytety z nadzieją oczekują możliwości odegrania przełomowej roli w realizacji celów Strategii Lizbońskiej w zakresie innowacyjności, głównie poprzez zaangażowanie w tworzenie Europejskiej Przestrzeni Szkolnictwa Wyższego (EHEA - European Higher Education Area) i Europejskiej Przestrzeni Badawczej (ERA - European Research Area).
- 3. Zróżnicowany system uniwersytetów:** Uniwersytety uznają, że przejście z elitarnego do masowego systemu szkolnictwa wyższego oznacza powstanie uniwersytetów o zróżnicowanych misjach i dziedzinach specjalizacji. Wymaga to stworzenia systemu uczelni o znacznym zróżnicowaniu profili, opartego na poszanowaniu misji o różnym charakterze. Uczelnie będą oferowały coraz bardziej zróżnicowane programy studiów, czego efektem będzie szeroka gama kwalifikacji absolwentów, dająca możliwość przechodzenia na ścieżce rozwoju z jednej do drugiej uczelni. Uczelnie będą także rozwijać działalność naukową, innowacyjną oraz w zakresie transferu wiedzy, zgodnie z ich zróżnicowanymi misjami.
- 4. Fundamentalne znaczenie autonomii uniwersytetów:** Zdolności adaptacyjne i elastyczność, które są konieczne, aby uczelnie mogły reagować na zmiany zachodzące w społeczeństwie i realizować stawiane przed nimi zadania, zależą w

główniej mierze od zwiększenia ich autonomii oraz zapewnienia odpowiedniego poziomu finansowania. Otworzy to przestrzeń, w której będą one mogły znaleźć swoje miejsce. Wspólny cel, jakim jest przyczynianie się do rozwoju Europy, nie stoi w sprzeczności z różnorodnością. Wymaga natomiast, aby uczelnie zdefiniowały i realizowały swoje misje, zbiorowo przyczyniając się tym samym do spełniania potrzeb poszczególnych krajów i Europy jako całości. Autonomia oznacza możliwość decydowania o głównych aktywach, takich jak majątek trwały, czy kadra pracownicza. Oznacza także gotowość do rozliczenia się zarówno przed własną (wewnętrzną) społecznością akademicką – pracownikami i studentami – jak i przed społeczeństwem jako całością.

5. **Uniwersytety i społeczeństwo integrujące:** Europejskie uniwersytety przyjmują na siebie publiczną odpowiedzialność za promowanie równości społecznej oraz społeczeństwa integrującego. Czynią wszelkie starania, aby poszerzyć socjoekonomiczny obszar, z którego pochodzą studenci. Angażują się w zapewnienie dostępu i zagwarantowanie możliwości osiągnięcia sukcesu wszystkim, którzy mają odpowiednie predyspozycje i mogą wykorzystać zdobyte wyższe wykształcenie. Sukces w realizacji tego zadania wymaga współpracy z władzami oraz innymi podmiotami w systemie edukacji.

II. **Budowa Europejskiej Przestrzeni Szkolnictwa Wyższego (EHEA - European Higher Education Area)**

6. **Koncentracja na kluczowych celach:** Uniwersytety są w pełni zaangażowane w budowę EHEA, o czym świadczy ogromny sukces szybkiego wprowadzenia w Europie trzystopniowej struktury systemu studiów. Jednocześnie, raport Trends V pokazuje, że jednym z paradoksów reform realizowanych w ramach Procesu Bolońskiego jest to, że choć głównym ich celem jest rozwiązywanie problemów społecznych, jak dotąd odbywa się to przy niewystarczającym dialogu ze społeczeństwem. Dlatego uniwersytety oraz władze, oprócz kontynuowania prac nad lepszym zrozumieniem i wykorzystaniem poszczególnych narzędzi, muszą ponownie skupić się na ogólnych celach reform, aby zapewnić, że większa koncentracja na problemach studentów, zdolność do znalezienia zatrudnienia, a także mobilność, atrakcyjność i integracja społeczna są nieodłącznymi cechami powstającej przestrzeni Europejskiej Przestrzeni Szkolnictwa Wyższego.
7. **Większa koncentracja na sprawach studenta:** Uniwersytety są świadome tego, że potrzebne są dodatkowe starania, aby sprostać wyzwaniom, jakie narzuca przestawienie się na kształcenie zorientowane na studenta. Oznacza to m.in. zachęcanie do wykorzystania koncepcji efektów kształcenia oraz jasnego określania, jakiej wiedzy i jakich umiejętności oczekuje się od absolwentów, ale także zachęcanie studentów do krytycznego myślenia oraz aktywnego zaangażowania. Szczególny nacisk należy położyć na motywowanie i szkolenie kadry akademickiej do pracy według takiego, zorientowanego na studenta, schematu. Studenci i ich przedstawiciele muszą być zaangażowani we wdrażanie rezultatów tego nowego podejścia.
8. **ECTS:** Raport Trends V pokazuje skuteczność ECTS (Europejskiego Systemu Transferu Punktów) w strukturalizacji procesu kształcenia, kiedy jest on wykorzystywany w sposób właściwy, z uwzględnieniem efektów kształcenia i obciążenia studentów. Stanowi on podstawę zaufania w ramach danej uczelni oraz

między uczelniami, stopniami studiów i dyscyplinami, promując tym samym elastyczną i wieloaspektową mobilność, która jest podstawową cechą Procesu Bolońskiego. Uniwersytety zdecydowanie zalecają, aby w pracach nad propozycjami systemów przenoszenia osiągnięć dla kształcenia zawodowego (ECVET), Komisja Europejska bazowała na osiągnięciach ECTS. Za wszelką cenę należy uniknąć istnienia dwóch niezależnych systemów przenoszenia osiągnięć w systemie kształcenia ustawicznego. Uniwersytety chciałyby odegrać wiodącą rolę w dalszym doskonaleniu systemu ECTS. EUA podejmie to wyzwanie w ramach ciągłego wspierania uniwersytetów we wdrażaniu Procesu Bolońskiego poprzez publikację Bologna Handbook oraz organizację seminariów i innych wydarzeń, poświęconych temu zagadnieniu. Jak pokazuje raport Trends V, proces ten będzie jednak wymagał czasu.

- 9. Stworzenie środowiska sprzyjającego kształceniu:** Zdając sobie sprawę z konieczności przystosowania procesów nauczania i uczenia się do coraz bardziej zróżnicowanych grup studentów, uniwersytety, we współpracy z władzami, będą dbały o to, aby wysokiej jakości usługi wspierające studentów, w szczególności opieka i doradztwo, były dostępne dla wszystkich studentów. Osiągnięcie tych celów wymaga strategicznego zaangażowania ze strony uczelni na najwyższym poziomie zarządzania oraz finansowych bodźców ze strony władz, sprzyjających większej dostępności studiów.
- 10. Szanse zatrudnienia:** Uniwersytety rozumieją potrzebę wykonania dodatkowego wysiłku w celu uświadomienia pracodawcom skali działań podejmowanych w celu zreformowania programów nauczania. Uniwersytety będą starały się w sposób bardziej konsekwentny angażować się w dialog z pracodawcami, dostarczać im lepszej informacji o kompetencjach i efektach kształcenia swoich absolwentów, a także wprowadzić systemy śledzące ścieżkę rozwoju zawodowego absolwentów. We współpracy z agencjami rządowymi i prywatnymi zajmą się kwestią, w jaki sposób można zapewnić studentom bardziej systematyczne wsparcie z zakresu doradztwa zawodowego. Zarówno uczelnie, jak i władze powinny starać się przełożyć to szeroko akceptowane zobowiązanie na konkretne działania. Należy przekonywać władze, aby dostosowały swoje własne struktury zatrudnienia w sektorze publicznym tak, aby uwzględniały one nową strukturę tytułów zawodowych. Problem ten został poruszony w raporcie Trends IV, lecz jak dotąd nie znaleziono jego rozwiązania.
- 11. Kształcenie ustawiczne:** Uniwersytety rozumieją palącą potrzebę wdrożenia w życie idei kształcenia ustawicznego w nadchodzących latach, zarówno w znaczeniu ciągłego doksztalcania wysoko wykwalifikowanych absolwentów, jak i edukacji wstępnej dla grup społecznie upośledzonych. Doświadczenie pokazuje, że zaangażowanie w kształcenie ustawiczne dostarcza znakomitych okazji do wzmacniania lokalnej współpracy, dywersyfikacji źródeł finansowania oraz znajdowania odpowiedzi na wyzwania rozwoju regionalnego. Instrumenty Procesu Bolońskiego, w szczególności Struktura Kwalifikacji dla Europejskiej Przestrzeni Szkolnictwa Wyższego, przyjęta przez ministrów w Bergen, dają możliwość zaoferowania bardziej zróżnicowanych programów oraz ułatwiają opracowanie systemów umożliwiających uznawanie nieformalnego kształcenia oraz kształcenia będącego wynikiem wykonywanej pracy zawodowej. EUA apeluje do Komisji Europejskiej, aby w swojej propozycji Struktury Kwalifikacji dla Kształcenia Ustawicznego uniknęła rozwiązań prowadzących do utworzenia dwóch równoległych struktur kwalifikacji dotyczących szkolnictwa wyższego. Taka sytuacja może bowiem spowodować trudności we wprowadzeniu tych struktur na poziomie krajowym oraz nieporozumienia wśród zainteresowanych stron. EUA wzywa także

Komisję Europejską do tego, aby włączała uniwersytety w proces tworzenia regulacji dotyczących kształcenia ustawicznego. Jest to istotny problem, dotyczący zarówno szkolnictwa wyższego, jak i kształcenia zawodowego (także na poziomie wyższym), dlatego wymaga inicjatyw, które będą kompatybilne i spójne.

III. Internacjonalizacja Europejskiej Przestrzeni Szkolnictwa Wyższego

- 12. Internacjonalizacja i „Proces Boloński jako znak handlowy”:** Proces Boloński jest jednym z największych sukcesów Europy. Jest on obserwowany z rosnącym zainteresowaniem na całym świecie i staje się europejskim „znakiem handlowym”. Reformy Bolońskie powodują, że europejskie szkolnictwo wyższe staje się atrakcyjne, ponieważ stoi za nim pewna filozofia i metodologia, a także korzysta ono z przejrzystych instrumentów, takich jak ECTS. Zasady te znakomicie dają się przełożyć na środowisko międzynarodowe, ponieważ niosą ze sobą ogólne rozumienie szkolnictwa wyższego jako dobra publicznego oraz kładą nacisk na wartości akademickie, które stanowią podstawę kształcenia na poziomie wyższym.
- 13. Strategie internacjonalizacji na poziomie uczelni:** Uniwersytety są znaczącą siłą, biorącą udział w opracowywaniu strategii i struktur dla międzynarodowej współpracy oraz wymiany na poziomie uczelni, krajów oraz Europy. Coraz częściej opracowują one strategie i profile współpracy międzynarodowej, które obejmują zarówno kształcenie, jak i badania, mające na celu zbilansowanie współpracy i konkurencji pomiędzy uczelniami oraz są zorientowane na konkretne rejony geograficzne. Kształcenie na studiach II i III stopnia ma szczególną rolę do odegrania w promowaniu internacjonalizacji na poziomie uczelnianym.
- 14. Dalsze postępy internacjonalizacji:** Celem europejskich uniwersytetów jest, aby studenci i naukowcy wybierali Europę jako docelowe miejsce studiów i pracy. EUA będzie kontynuować działania zmierzające do realizacji tego celu poprzez: promowanie wśród partnerów międzynarodowych Procesu Bolońskiego oraz objaśnianie im jego istoty; udział w dyskusjach politycznych na poziomie europejskim; rozwijanie – we współpracy z krajowymi konferencjami rektorów – dialogu ze zreszłymi uczelniami w różnych regionach świata oraz tworzenie w ten sposób solidnej podstawy do długotrwałej współpracy. Uniwersytety, za pośrednictwem EUA, powinny opracować kodeks postępowania we współpracy międzynarodowej oraz wymianie w ramach Europejskiej Przestrzeni Szkolnictwa Wyższego. Apelujemy do rządów poszczególnych krajów oraz do Komisji Europejskiej o wspieranie procesu internacjonalizacji poprzez tworzenie elastycznych instrumentów finansowania, umożliwiających uczelniom wprowadzanie długookresowych strategii internacjonalizacji oraz podejmowanie działań ułatwiających mobilność studentów i naukowców. Apelujemy zwłaszcza do władz poszczególnych krajów o przyjęcie takich ustaw migracyjnych i regulacji dotyczących wiz, które umożliwią realizację tych strategii. Aktywny udział partnerów międzynarodowych w tym dialogu także będzie istotny dla osiągnięcia wyznaczonych celów.

IV. Promocja Badań i Innowacji

- 15. Łączenie szkolnictwa wyższego i badań naukowych:** zapewnienie edukacji opartej na badaniach na każdym poziomie nauczania jest szczególnym atutem Europy i europejskich uniwersytetów. Uczelnie oferujące kształcenie oparte na badaniach

powinny zapewnić istnienie elementu badawczego na każdym stopniu studiów, dając tym samym studentom możliwość zdobycia doświadczenia badawczego oraz zachęcając do zainteresowania się badaniami naukowymi jako możliwym kierunkiem kariery zawodowej. Dotyczy to także możliwości nabycia szerokiej gamy uniwersalnych umiejętności, których kształtowanie powinno być realizowane nie tylko na studiach doktoranckich, ale także w ramach programów nauczania na wszystkich innych poziomach. Będzie to promowało nową generację liderów, posiadających zdolność integrowania wielu perspektyw oraz odpowiadania na potrzeby szybko zmieniającego się rynku pracy.

- 16. Wysokiej jakości programy kształcenia doktorantów:** W Salzburgu, w lutym 2005 r., EUA przyjęła 10 podstawowych zasad kształcenia doktorantów. Od tamtej pory, stały się one podstawą dyskusji nad programami kształcenia doktorantów w Europie i zostały dopracowane w raporcie, przygotowanym na zbliżające się spotkanie ministrów w sprawie Procesu Bolońskiego w Londynie. Raport ten podkreśla po raz kolejny, że oryginalne badania naukowe muszą pozostać podstawowym elementem każdego doktoratu. W oparciu o wnioski z tego raportu, EUA opracuje strukturę wspomagającą dalszy rozwój, współpracę oraz wymianę dobrych praktyk pomiędzy jednostkami realizującymi programy kształcenia doktorantów na europejskich uniwersytetach. Biorąc pod uwagę, że atrakcyjność przyszłej kariery naukowca jest w znacznym stopniu uzależniona od doświadczeń zebranych na etapie przygotowywania doktoratu, uniwersytety tym bardziej muszą czynnie zaangażować się w działalność krajowych rad ds. badań naukowych oraz innych agencji finansujących (w tym także Komisji Europejskiej), aby podnieść poziom finansowania programów kształcenia doktorantów i samych doktorantów, jak również poprawić warunki rozwijania kariery zawodowej naukowców, zarówno w sektorze akademickim, jak i poza nim.
- 17. Opracowywanie uczelnianych strategii badawczych:** Zachęczone utworzeniem Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (European Research Council), uniwersytety będą pracowały nad ulepszeniem własnych strategii rozwoju badań, z uwzględnieniem wprowadzania systemów zarządzania strategicznego. To spowoduje koncentrowanie się potencjału badawczego w ramach uniwersytetów oraz uruchomi procesy, które umożliwią maksymalne wykorzystanie możliwości oferowanych przez europejskie i krajowe instrumenty finansowania badań naukowych (jako główny element pozyskiwania przez uczelnie zewnętrznych środków na badania). Pomimo że proces badawczy oparty jest na indywidualnych talentach, zespołowe budowanie odpowiedniej masy krytycznej w obszarach specjalizacji danej uczelni oraz optymalizacja procesu tworzenia i wykorzystania infrastruktury badawczej pozostaną czynnikiem decydującym o powodzeniu. Wzrost kosztów badań (w tym także infrastruktury badawczej) spowoduje zwiększenie potrzeby wyznaczania priorytetów badawczych.
- 18. Promowanie zdolności innowacyjnych:** Uniwersytety w coraz większym stopniu będą starały się rozszerzyć swoje badania naukowe oraz poprawić zdolności innowacyjne poprzez dalszy rozwój współpracy z partnerami zewnętrznymi, profesjonalizację procesów transferu wiedzy oraz poszukiwanie synergii pomiędzy inicjatywami w zakresie polityki naukowej na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim. Tworzenie konsorcjów oraz klastrów w konkretnych obszarach badawczych przez uniwersytety i ich partnerów będzie nadal stawało się ważną cechą innowacji, w tym także innowacji na poziomie regionalnym. Ze swojej strony, EUA będzie promować potrzebę większego powiązania 7. Programu Ramowego z krajowymi instrumentami finansowania nauki oraz Europejskimi Funduszami

Strukturalnymi dla wspierania badań i innowacji oraz budowy koniecznej do tego celu infrastruktury. We współpracy z swoimi członkami - krajowymi konferencjami rektorów, EUA będzie angażować się, wraz z regionalnymi partnerami, do osiągnięcia tego celu, czyli zapewnienia większych środków na działalność badawczą i innowacyjną ze środków Europejskich Funduszy Strukturalnych.

- 19. Współpraca uniwersytetów z gospodarką:** Od wielu lat, uniwersytety nawiązują rozległą i w wielu przypadkach bardzo udaną współpracę z przedsiębiorcami. Te dobre praktyki stanowiły podstawę powszechnie uznanego raportu „Responsible Partnering Guidelines” (Wytyczne dla Odpowiedzialnego Partnerstwa). Współpraca uniwersytetów z biznesem jest procesem „ko-innowacji”, w którym podstawową rolę uniwersytetów jest transfer wiedzy. EUA będzie kontynuować prace nad wzmocnieniem dialogu pomiędzy uniwersytetami a gospodarką, w tym m.in. w zakresie programów kształcenia doktorantów oraz poprzez pomoc w stworzeniu, zaproponowanego przez Unię Europejską, Europejskiego Instytutu Technologicznego (EIT).
- 20. Rozliczanie kosztów działalności badawczej:** Uniwersytety konsekwentnie zmierzają do pełnego rozliczania kosztów własnej działalności badawczej i dlatego oczekują, że europejskie i krajowe agencje i programy zapewnią pełne finansowanie udzielanych kontraktów i grantów badawczych. Jako zwieńczenie swoich udanych starań na rzecz wzrostu finansowania pośrednich kosztów badań naukowych, w nowym modelu kosztów uzasadnionych 7. Programu Ramowego, EUA we współpracy ze swoimi członkami, będzie monitorować postęp we wdrażaniu tego modelu do okresowego przeglądu w 2010 r.
- 21. Bardziej elastyczne uwarunkowania prawne:** EUA będzie współdziałać ze swoimi członkami - krajowymi konferencjami rektorów w dyskusji z krajowymi rządami na temat potrzeby stworzenia bardziej elastycznych i przychylnych uwarunkowań prawnych (w zakresie wynagrodzeń, przenoszenia emerytur, itp.) dla naukowców zatrudnionych na uczelniach. Jest to konieczne, aby Europa mogła w pełni wykorzystać potencjalne możliwości wynikające np. z procedur finansowania przyjętych przez Europejską Radę ds. Badań Naukowych.
- 22. Otwarty dostęp:** Uniwersytety wspólnie z EUA, poprzez Grupę Roboczą ds. Otwartego Dostępu, będą nadal dążyć do realizacji zasady „otwartego dostępu” w odniesieniu do rozpowszechniania wyników badań. Uniwersytety pragną zachować swoją publiczną rolę oraz odpowiedzialność „opiekunów” wiedzy badawczej jako dobra publicznego, wzmacniając tym samym dialog pomiędzy uczelniami a społeczeństwem poprzez optymalne wykorzystanie możliwości, jakie stwarza technologia cyfrowa.

V. Jakość

- 23. Procesy projakościowe i misje uczelni:** procesy projakościowe powinny wspierać tworzenie kultury podejmowania ryzyka, która większą wagę przywiązuje do sukcesu, niż niepowodzenia, w celu stworzenia środowiska sprzyjającego kreatywności, tworzeniu wiedzy i innowacyjności. Uniwersytety potwierdzają swoje zaangażowanie w ciągły proces poprawy jakości we wszystkich aspektach swojej działalności. Uczelniane procesy projakościowe powinny opierać się na wartościach i misji danej uczelni i stanowić ich odzwierciedlenie. Zewnętrzne i wewnętrzne systemy jakości powinny brać pod uwagę te aspekty jako podstawę każdego rodzaju oceny.

- 24. Związek z rozliczaniem się z działalności:** uniwersytety przyjmują na siebie odpowiedzialność wynikającą z ich zaangażowania na rzecz jakości. Uznają konieczność uzupełnienia wewnętrznej kultury jakości o procesy zewnętrznego rozliczania się z działalnością. Zewnętrzne mechanizmy powinny być połączone z procesami wewnętrznymi, ale nie mają ich powielać, tak aby zapewnić ich szeroką akceptację wewnątrz uczelni, czerpać korzyści z synergii oraz ograniczać do minimum biurokrację. W tym celu, uczelnie – poprzez krajowe konferencje rektorów oraz w dialogu z władzami krajowymi i agencjami zajmującymi się zapewnieniem jakości – będą odgrywały aktywną rolę w tworzeniu systemów rozliczania się z działalnością, w zgodzie z uczelnianymi procesami projakościowymi.
- 25. Europejski wymiar jakości:** Podobnie, zapewnienie jakości w wymiarze europejskim powinno być rozwijane się we współpracy z uczelniami, studentami, agencjami zapewnienia jakości i rządami. Proponowana regulacja dotycząca Europejskiego Rejestru Agencji Zapewnienia Jakości - opartego na współpracy interesariuszy zapewniającej wzajemną kontrolę i równowagę wpływów – stworzy atmosferę zaufania i przejrzystości, zwiększając tym samym atrakcyjność Europejskiej Przestrzeni Szkolnictwa Wyższego. Apelujemy, aby Ministrowie przyjęli propozycje opracowane w ciągu dwóch ostatnich lat przez grupę E4 (ENQA, ESIB, EUA i EURASHE), demonstrując w ten sposób zaufanie do odpowiedzialnej współpracy jej członków, na której opiera się ta propozycja.

VI. Autonomia i finansowanie

- 26. Autonomia:** Apelujemy, aby rządy przyjęły zasadę autonomii uczelni tak, aby uwzględnić zróżnicowanie misji uczelni oraz autonomię w sprawach kształcenia (programy studiów, badania naukowe), autonomię finansową (finansowanie z budżetu działalności instytucji, a nie poszczególnych zadań), organizacyjną (struktura uczelni), oraz kadrową (odpowiedzialność za rekrutację, płace i awanse pracowników). Autonomia powinna opierać się na adekwatnym finansowaniu ze środków publicznych i powinna ułatwiać strategiczne zarządzanie przychodami ze źródeł publicznych i prywatnych (od filantropów, firm, absolwentów i studentów) przez same uniwersytety. Apelujemy do rządów, aby oceniały postęp w realizacji założonych celów, ustalonych z uwzględnieniem poziomu autonomii oraz poziomu finansowania uniwersytetów. Uniwersytety będą dążyły do dalszego wzmocnienia jakości kierowania instytucją oraz profesjonalizacji zarządzania.
- 27. Poszerzenie i różnicowanie źródeł finansowania:** EUA nadal będzie angażować się w wyznajdowanie uzupełniających źródeł finansowania uczelni oraz promowanie metod zarządzania wspierających uzyskanie optymalnej przejrzystości w zarządzaniu finansami. Dane zebrane przez grupę roboczą EUA ds. finansowania pokazują ogromne zróżnicowanie mechanizmów finansowania uczelni ze środków publicznych na terenie Europy. Mechanizmy te różnią się od siebie znacząco wysokością środków, podstawami prawnymi, metodologią, oraz stopniem, w jakim władze centralne wpływają na budżety uczelni. EUA będzie kontynuować swoje badania do momentu, w którym będzie można wiarygodnie scharakteryzować europejskie uniwersytety w oparciu o uzgodniony szablon i opracować ogólną metodologię liczenia kosztów. Wymaga to bardziej kompleksowego odwzorowania aktualnych modeli finansowania publicznego, ich otoczenia prawnego i finansowego oraz dostępnych dodatkowych źródeł finansowania. Dlatego zagadnienie to dotyka bezpośrednio podstawowych założeń Procesu Bolońskiego, takich jak wymiar społeczny (dostępność, równe prawa

przy przyznawaniu pomocy materialnej, dostępność finansowa), wymiar międzynarodowy (atrakcyjność i konkurencyjność) oraz mobilność (przenoszalność pomocy materialnej dla studentów), a także Strategii Lizbońskiej. EUA popiera cel Komisji Europejskiej, jakim jest zwiększenie wydatków na szkolnictwo wyższe do 2% PKB w ciągu dekady i apeluje, aby wszyscy partnerzy wspólnie pracowali na rzecz osiągnięcia tego celu.

- 28. Finansowanie szkolnictwa wyższego ze środków prywatnych:** EUA apeluje do rządów o potwierdzenie, że szkolnictwo wyższe jest z zasady dobrem publicznym. Jednak w kontekście finansowania uczelni i w odpowiedzi na rosnącą liczbę studentów oraz rosnące koszty utrzymania poziomu doskonałości w warunkach globalizacji, EUA nadal będzie się angażować w debatę poświęconą partnerstwu publiczno-prywatnemu w finansowaniu szkolnictwa wyższego, a w szczególności zajmie się sprawą odpłatności za studia. Przykładowo, kształcenie ustawiczne wymaga modeli finansowania znacznie bardziej elastycznych, niż dotychczasowe, opracowane głównie z myślą o potrzebach tradycyjnych studentów studiów stacjonarnych. Dlatego EUA będzie – wraz ze swoimi członkami – poszukiwać alternatywnych sposobów finansowania kosztów kształcenia ze środków prywatnych (przez studentów lub absolwentów), uwzględniając zróżnicowaną sytuację w poszczególnych krajach.

VII. Wniosek

- 29. Silne uniwersytety dla Europy:** Europejskie uniwersytety stanowią znaczącą siłę w kształtowaniu Europy Wiedzy. Przyjmując na siebie odpowiedzialność, jaką to niesie ze sobą, oczekują, że władze i ogół społeczeństwa przyjmą odpowiedzialność za udostępnienie uniwersytetom zasobów, które umożliwią im wypełnianie swojej misji nie w sposób dobry, ale bardzo dobry, umożliwiając im konkurowanie z systemami szkolnictwa wyższego innych kontynentów. Nie tylko Europa, ale cały świat staje się „Społeczeństwem Wiedzy”, a Strategia Lizbońska, utworzenie Europejskiej Przestrzeni Szkolnictwa Wyższego i Badań Naukowych, a także działania rządów będą wymagały ciągłego dostosowywania w celu sprostania wyzwaniom, które z tego wynikają. Dla uniwersytetów jest to ekscytujący okres, bowiem mogą one wnieść wkład w innowacyjne przedsięwzięcia przez kształcenie, badania naukowe i transfer wiedzy. Europejskie uniwersytety z radością przyjmują wynikającą stąd możliwość kształtowania przyszłości Europy.

Bruksela, 13 kwietnia 2007 r.